

Yttrande
Fi2016/04014/k

Finansdepartementet
Avdelningen för offentlig förvaltning,
Kommunenheten
103 33 Stockholm

Betänkandet SOU2016:78 Ordning och reda i välfärden

Fysioterapeuterna har med stort intresse tagit del av utredningen Ordning och reda i välfärden (SOU 2016:78). Frågan om välfärdens finansiering är en viktig fråga för att vi ska kunna möta de utmaningar som samhället står inför.

Vårt förbund företräder 1746 egenföretagare och cirka 1500 privatanställda, verksamma framförallt inom vård och omsorgsverksamhet. Oavsett vilken sektor som medlemmar har sin anställning eller bedriver verksamhet inom, är kvalitet det primära, inte driftsform på den vård som erbjuds. Utredningens utgångspunkt är att det finns ett negativt samband mellan vinst och kvalitet, men detta är inget som utredningen kan påvisa. Att som utredningen föreslår införa en vinstbegränsning för privata företag löser inte de problem och utmaningar som samhället står inför idag. Tvärtom riskerar de förslag som utredningen lyfter att bidra till att antalet vårdgivare minskar och patienter inte får det stöd de behöver inom hälsa, vård och omsorg.

Därför avstyrker Fysioterapeuterna utredningens förslag om vinstbegränsning för välfärdsföretag.

Utredningen saknar viktiga perspektiv

Utredningens förslag om att införa vinstbegränsning för välfärdsföretag kommer ha att stor inverkan på arbetsmarknaden för anställda inom hälsa, vård och omsorg, men detta är ett perspektiv som knappast berörs av utredningen. Mångfalden har bidragit till en rörlighet på arbetsmarknaden som har stimulerat kompetensutveckling och

karriärutveckling för anställda. Att det idag finns en mångfald av aktörer gör att man som anställd har möjligheter att ställa krav och även byta arbetsgivare. Om möjligheterna för företag att etablera verksamheter inom hälsa, vård och omsorg försämrats kommer även de anställdas möjligheter och villkor att försämrats.

Kommentarer kring utredningens förslag

Fysioterapeuterna vill särskilt kommentera utredningens förslag om vinstbegränsning för välfärdsföretag samt de konsekvenser utredningen ser av detta förslag.

Kap 5 Effektivitet och kvalitet inom välfärden

Vi är överens med utredningen om att det är viktigt att skattemedel används rätt. Dessvärre har utredningen haft helt fel fokus. I en diskussion som egentligen borde handla om hur vi tillsammans kan lösa de utmaningar vi står inför, har utredningen stirrat sig blint på hur många procent ett företag ska kunna gå med vinst för att få finnas kvar inom hälso- och sjukvårdssystemet. Kvalitet i kombination med patientnytta borde i detta arbete ha varit det centrala. Trots att utredningens huvudtes drivs hårt och handlar om att sambandet mellan vinst och kvalitet är negativ, misslyckas man föra detta i bevisning på de dryga 800 sidor som utredningen omfattar.

Att reglera uttaget av vinst bidrar i sig inte till ökad kvalitet. Däremot behövs vinst för att kunna bedriva och utveckla verksamheter. Det centrala borde istället vara att det inte ska vara möjligt att göra vinst på bekostnad av kvalitet, bristande socialt ansvarstagande, och dålig personalpolitik. För ett företag/en organisation som inte kan åstadkomma kvalitet eller bedriva en ändamålsenlig verksamhet ska möjligheterna att verka inom välfärdssektor ifrågasättas. Detta bör gälla oavsett ägarform, alltså även offentligt driven verksamhet.

Vi anser att hälso- och sjukvård, både i enskild regi och i offentlig regi, är oerhört viktiga och står i ett ömsesidigt beroende. Vi vet att våra medlemmars enskilt drivna verksamheter berikar, effektiviserar och förbättrar hälso- och sjukvården. Många gånger är de privatdrivna verksamheterna effektivare än offentligt drivna¹. Kvaliteten och

¹ Förbättrad välfärd – Sant och falskt om företagande i välfärden, Svenskt näringsliv 2015

kostnadseffektiviteten är det som borde vara utslagsgivande för vem som ska bedriva vård.

Hösten 2013 slöts en överenskommelse mellan den dåvarande regeringen, arbetsgivare och fackförbund om en etisk plattform där tydliga kvalitetsmål, insyn i ekonomin och trygga villkor för anställda skulle vara vägledande för att säkerställa kvaliteten och förtroende för offentligt finansierad vård och omsorg. Genom detta arbete har bland annat ett pilotprojekt genomförts i Linköping kommun. Detta gemensamma initiativ borde vara högtintressant för regeringen att arbeta vidare på tillsammans med arbetsgivare och fackföreningar för att öka transparens och göra viktig information offentlig. På detta sätt kan medborgarna erbjudas information för att kunna göra medvetna val om olika verksamheter utifrån de krävda parametrarna som publiceras offentligt. I detta arbete har dock regeringen lyst med sin frånvaro vilket nu resulterat i att all aktivitet i detta projekt har lagts på is.

Kap 8 Välfärden är ingen vanlig marknad

Det är viktigt att inledningsvis understryka att även om vinsten är central i ett företag behöver inte det vara drivkraften till varför företaget skapades. För våra medlemmar är det sällan för att göra stora vinster som företagen startas, det är för att man har en vision om att man kan skapa kvalitet och patientnytta.

Genomgående i utredningen misslyckas man med att visa sambandet mellan vinst och kvalitet inom hälso- och sjukvården. Om ett företag går med ekonomisk vinst genom att bedriva dålig personalpolitik eller genom att producera en vård med dålig kvalitet är det självklart dåligt i alla hänseenden. Men i detta fall borde detta företag inte finnas inom välfärdsområdet alls, på grund av att de antagligen bedriver en vård som inte fyller de kriterier som sig bör.

Möjligheten till vinst är dock särskilt viktig för småföretagare. Det är inte ovanligt att man i dessa företag avstår lön för att få verksamheten att gå runt till dess att verksamheten stabiliserats och då kan kompensera detta bortfall. Ofta satsas stora privata kapital även i dessa företag, kapital som försvinner om företaget går i konkurs.

Många gånger ser vi offentliga verksamheter som går med stora underskott, detta diskuteras sällan.

En annan viktig aspekt är lika villkor och konkurrensneutralitet. Det är väl känt att koncernbidrag förekommer inom exempelvis regioner och landsting när det uppstår underskott. För att våga investera och starta ett företag inom hälsa, vård och omsorg är det helt avgörande att veta att man agerar på lika villkor som alla andra aktörer. Vinster

kan också användas för att få genomslag för det som utgör verklig kvalitet. Att sätta absoluta tak för vinster i vården riskerar därutöver att gynna manipulation och trixande med siffror, när vi istället vill ha god transparens och rättvisa system.

Kapitel 10 Tillstånd för att få motta offentliga medel

Vi vänder oss mot den syn som utredningen har på företag och finansieringen av tjänster. När utredningen i kapitel 10 använder uttryck som att företagen ska "få motta" offentliga medel verkar det som att den ersättning företagen får för att utföra tjänster på uppdrag av huvudmännen är ett bidrag av något slag. Företagen utför avtalade tjänster och för ersättningen för dem.

Utredningen föreslår även att juridiska personer som fått tillstånd att motta offentliga medel inte ska kunna bedriva annan typ av verksamhet. Detta är ett förslag som varken kommer gagna företagarna eller brukarna. Det är hämmande för företagsutveckling och ett sant entreprenörskap som i förlängningen kommer minska möjligheten till fler arbetstillfällen. Enligt detta förslag skulle en rehabiliteringsmottagning till exempel inte kunna komplettera sin verksamhet med friskvård.

Kapitel 23 Konsekvenser av förslaget

23.1.2 Konsekvenser för företag och idéburna organisationer

Många av våra medlemmar är egenföretagare som ser den privata driftsformen som optimal för att åstadkomma bästa möjliga kvalitet till medborgarna samtidigt som det ger dem frihet att utföra sitt yrke på bästa möjliga sätt. För att ta steget och våga satsa som egenföretagare krävs att verksamheten kan gå med överskott för att kunna skapa en buffert om verksamheten skulle gå med förluster, men även för att kunna satsa pengar för verksamhetsutveckling. Utredningens förslag kommer slå hårt mot små verksamheter som tvingas till samma låga rörelsemarginal men i regel har sämre möjligheter till extern finansiering. Som företagare behöver man ha ett långsiktigt perspektiv och kan inte på årsbasis återinvestera de eventuella vinsterna.

Den offentligt drivna vården är idag beroende av de privata verksamheter som etablerats runt om i landet. Förslaget kommer att verka hämmande för små företagare i fråga om enmans- och fåmansföretags möjligheter att etablera sig. En uppenbar risk är att det endast är ett fåtal större koncerner med god ekonomi som blir de enda privata alternativen. Det är uppenbart att förslaget leder till en centrering till stora koncerner och till landsting/regioners egen drivna verksamhet. Vi anser förslaget hämmande för kompetensöverföring och positiv utveckling avseende en mer resurseffektiv vård än idag.

I en studie² har Läkarförbundet belyst primärvårdens möjligheter att ge vård och service till patienterna. Ett resultat är den tydliga kopplingen till driftsform. Studien visar att både patienter och läkare anser att just småskaliga personalägda vårdcentraler ger bättre vård än andra. Motsvarande uppfattning finns även hos många fysioterapeuter. Små professionsstyrda verksamheter har också en högre andel fast personal och använder hyrpersonal i mindre utsträckning än de offentligt drivna. För utredningen borde slutsatsen vara att stimulera mindre professionsägda verksamheter i vården. Att småskaliga personalägda enheter har potentialen att ge den svenska primärvården den nystart den så väl behöver. Istället för att försvåra företagsetableringar borde förutsättningar skapas för fler att etablera egna verksamheter.

23.1.3 Konsekvenser för brukare

Vi vet att mångfalden gör att patienterna får möjlighet till högre kvalitet och mer anpassad hälso- och sjukvård. Valfriheten är en viktig fråga både för patienterna och för alla som arbetar inom hälso- och sjukvården. För patienterna är det viktigt att själv få möjligheten att bestämma och påverka det val som valfriheten i sig betyder. I detta är möjligheten att välja bort en vårdverksamhet som man upplever inte uppfyller de förväntningar och krav som man har otroligt viktigt. Om möjligheterna för enskilda aktörer inom hälso- och sjukvården kringskärs ökar risken för att människors valfrihet minskar.

Utredningen konstaterar att det inte kan uteslutas att ett antal verksamheter helt avvecklas och att vissa enskilda huvudmän och privata utförare helt försvinner vilket kommer att drabba brukare, barn och elever. Utredningens lösning på detta är att kommunerna ska ha beredskap för att kunna gå in och möta det behov som då uppstår. Valfriheten för brukare och arbetstagare kommer drastiskt att påverkas genom utredningens förslag, och det är inte en lösning att det offentliga breder ut sitt monopol på bekostnad av företagsamhet och valfrihet.

23.1.6 Konsekvenser för jämställdhet mellan kvinnor och män

Utredningen landar i att de förslag som man presenterats inte kommer att få några negativa konsekvenser för jämställdheten mellan kvinnor och män. Som ett förbund som företräder en kvinnodominerad profession ser vi dock stora risker med att kvinnor, som ett resultat av utredningens förslag, kommer få färre arbetsgivare att välja mellan då risken är stor att verksamheter läggs ned. Detta kommer drabba kvinnor hårt då karriärmöjligheterna blir färre och löneutveckling som en orsak av detta blir mindre.

² Läkarförbundets primärvårdsenkät 2015

Vi vet dessutom att de som arbetar inom hälsa, vård och omsorg, varav en stor andel är kvinnor, trivs med att ha fler valmöjligheter, antingen som anställda eller som egna företagare. En mångfald av aktörer leder till en ökad rörlighet mellan offentlig och privat sektor, vilket i sin tur stimulerar bland annat kompetensutveckling. Olika driftsformer driver en positiv konkurrens och utveckling samt skapar nytänkande och effektivitet. För att attrahera kompetent personal och medarbetare, tvingas verksamheter att erbjuda bra anställningsvillkor. Möjligheterna till karriär- och kompetensutveckling är större när det finns flera arbetsgivare att välja bland. Ur ett samhällsperspektiv är denna utveckling positiv då individer i framtiden förväntas vara yrkesverksamma högre upp i åldrarna, för det krävs att man erbjuds möjligheten till livslångt lärande för att följa samhällsutvecklingen och bredda sina kunskaper. Enligt en undersökning som Fysioterapeuterna genomförde under 2016 visade det sig att när det gäller kompetensutveckling av fysioterapeuter halkar många kommuner efter³. Å andra sidan är offentligt drivna verksamheter förknippade med trygga anställningsvillkor. Detta visar att mångfald bland aktörer är en viktig faktor utifrån ett medarbetarperspektiv och för Fysioterapeuternas medlemmar.

Med vänlig hälsning

Stefan Jutterdal
Förbundsordförande
Fysioterapeuterna

³ Fysioterapeuters förutsättningar för livslångt lärande samt tillgång till kunskaps- och beslutsstöd, Fysioterapeuterna 2016